

Warszawa, 17 kwietnia 2020 r.

Szanowna Pani
Małgorzata Bogucka-Szymalska
Zastępca Dyrektora
Departamentu Gospodarki Wodnej
i Żeglugi Śródlądowej
Ministerstwa Gospodarki Morskiej
i Żeglugi Śródlądowej
ul. Nowy Świat 6/12
00-400 Warszawa

DGWiZS.WOW.0212.1.4.2020.DP

W nawiązaniu do spotkania w Państwa siedzibie 9 marca 2020 r., dotyczącego między innymi pozwoleń wodnoprawnych na wykonanie wylotów przydomowych oczyszczalni ścieków, przedstawiam poniżej informacje dotyczące inwestycji polegających na budowie przydomowych oczyszczalni ścieków w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW 2014-2020).

Program realizowany jest na podstawie ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (Dz.U. z 2020 r. poz. 217 z późn. zm.). Obejmuje między innymi wsparcie inwestycji związanych z tworzeniem, ulepszaniem lub rozbudową wszystkich rodzajów małej infrastruktury, w tym inwestycje w energię odnawialną i oszczędzanie energii. W ramach tego poddziałania realizowane są operacje typu „Gospodarka wodno-ściekowa” w zakresie budowy, przebudowy lub wyposażenia obiektów budowlanych służących do zaopatrzenia w wodę lub odprowadzania i oczyszczania ścieków oraz na zakup i montaż urządzeń oraz instalacji kanalizacyjnych lub wodociągowych.

Środki na realizację Programu pochodzą z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW), a ich przyznawaniem i wypłatą w ramach ww. operacji zajmują się samorządy województw. Zasady przyznawania i wypłaty środków określa rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 14 lipca 2016 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej na operacje typu „Gospodarka wodno-ściekowa” w ramach poddziałania „Wsparcie inwestycji związanych z tworzeniem, ulepszaniem lub rozbudową wszystkich rodzajów małej infrastruktury, w tym inwestycji w energię odnawialną i w oszczędzanie energii” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz.U. z 2020 r. poz. 526).

Spośród szeregu warunków, którą muszą być spełnione w celu przyznania pomocy finansowej, dwa warunki są szczególnie istotne dla inwestycji polegających na budowie przydomowych oczyszczalni ścieków (§ 4 pkt 9 i 11 rozporządzenia):

- 1) inwestycja będzie realizowana poza terenem aglomeracji w rozumieniu art. 86 ust. 3 pkt 1 Prawa wodnego,
- 2) inwestycja będzie zgodna z przepisami Unii Europejskiej określającymi wymagania dotyczące oczyszczania ścieków oraz zgodna z normami EN 12566 określającymi

wymagania w zakresie przydomowych oczyszczalni ścieków, udostępnionymi na stronie internetowej administrowanej przez Europejski Komitet Normalizacyjny.

Wynikają z tego następujące wnioski:

- 1) inwestycje są realizowane na terenach, na których zaludnienie lub działalność gospodarcza nie są wystarczająco skoncentrowane, aby ścieki komunalne były zbierane i przekazywane do oczyszczalni ścieków albo do końcowego punktu zrzutu tych ścieków,
- 2) na takich terenach należy stosować systemy indywidualne lub inne rozwiązania zapewniające ten sam co systemy kanalizacji zbiorczej poziom ochrony środowiska,
- 3) jako systemy indywidualne mogą być stosowane przydomowe oczyszczalnie ścieków, objęte normą zharmonizowaną PN-EN 12566-3:2005+A2:2013 - „*Małe oczyszczalnie ścieków dla obliczeniowej liczby mieszkańców (OLM) do 50, Część 3: Kontenerowe i/lub montowane na miejscu przydomowe oczyszczalnie ścieków*”.

Gminy realizujące takie inwestycje mogą uzyskać pomoc w wysokości do 63,63% poniesionych kosztów kwalifikowalnych. Limit pomocy na rzecz jednego beneficjenta wynosi **2.000.000 zł**. W latach 2018-2019 ponad **200 gmin w Polsce** przeprowadziło przetargi w celu wyboru wykonawców zadań polegających na budowie przydomowych oczyszczalni ścieków. Każda inwestycja gminna obejmuje zwykle budowę od kilkudziesięciu do kilkuset oczyszczalni.

Z powszechnie dostępnych danych (ogłoszenia o zamówieniach publicznych, zapytania ofertowe) wynika, że **inwestycje polegające na budowie przydomowych oczyszczalni ścieków były i są realizowane bez uzyskania pozwoleń wodnoprawnych na wykonanie urządzeń wodnych (wylotów)**. Harmonogramy rzeczowo-finansowe inwestycji składane z wnioskami o przyznanie pomocy nie przewidywały poniesienia kosztów uzyskania takich pozwoleń.

Przykładem może być trwające postępowanie o udzielenie zamówienia publicznego na budowę 216 przydomowych oczyszczalni ścieków w gminie Kamionka (województwo lubelskie) - <https://ugkamionka.bip.lubelskie.pl/index.php?id=82&p1=szczegoly&p2=68838>

Z wyjaśnień zamawiającego udzielonych 17 marca 2020 r. (dostępne na ww. stronie internetowej) wynika, że na dzień dokonania zgłoszenia budowy, to jest 11 czerwca 2019 r. zamawiający nie miał obowiązku uzyskania pozwoleń wodnoprawnych, a Starosta Lubartowski nie wniósł sprzeciwu wobec dokonanego zgłoszenia budowy.

Stoi to w sprzeczności z interpretacją PGW Wody Polskie odnośnie do konieczności uzyskania pozwolenia wodnoprawnego na wykonanie urządzeń dla takiej inwestycji, przy czym nie ma tu rozróżnienia na inwestycje indywidualne oraz realizowane przez gminy.

Konieczność uzyskania pozwoleń wodnoprawnych dla inwestycji w Kamionce potwierdził RZGW w Lublinie w piśmie z 3 kwietnia 2020 r. Powinno to skutkować unieważnieniem postępowania przetargowego.

Szacunkowy koszt uzyskania pozwolenia wodnoprawnego wynosi ok. 2.500-3.000 zł (w tym opłata od wniosku o wydanie pozwolenia – 224,88 zł, koszt sporządzenia operatu wodnoprawnego i opisu prowadzenia zamierzonej działalności – ok. 1.500-2.000 zł, oraz koszty uzyskania wypisów i wyrysów z rejestru gruntów, wypisu i wyrysów z miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o warunkach zabudowy, opłata skarbową od pełnomocnictwa).

Odnosząc koszt uzyskania jednego pozwolenia wodnoprawnego do 216 oczyszczalni (wskazany powyżej jako przykład przetarg w gminie Kamionka), daje to łącznie ponad 500.000

zł, co stanowi ponad 15% kwoty przeznaczonej przez zamawiającego na realizację zamówienia (3.469.804,10 zł).

Oprócz tego, pozwolenie wodnoprawne generuje dodatkowe obowiązki i koszty po stronie właściciela urządzenia, wynikające z warunków określonych w pozwoleniu oraz obowiązujących przepisów (odpowiednie utrzymanie urządzenia, kontrole, prowadzenie książki oczyszczalni, badania próbek ścieków surowych i oczyszczonych w laboratoriach akredytowanych – 4 badania w pierwszym roku użytkowania, i po 2 badania w latach kolejnych, przy czym koszt jednego badania to ok. 300-350 zł).

Zależnie od etapu realizacji zadania w ramach PROW, dodatkowe koszty, nieujęte w harmonogramach rzeczowo-finansowych, mogą powodować odmowę zawarcia umowy z beneficjentem, konieczność jej zmiany, odstąpienie od umowy czy konieczność zwrotu środków wypłaconych beneficjentowi.

W przypadku inwestycji już zrealizowanych oznacza to także obowiązek dokonania przez właścicieli legalizacji urządzeń wykonanych bez pozwoleń wodnoprawnych, do czego wymagane jest złożenie operatu wodnoprawnego i pozostałych ww. dokumentów, a także wniesienie opłaty legalizacyjnej w wysokości 4497,63 zł.

Jeżeli właściciel urządzenia nie wystąpił z wnioskiem o legalizację urządzenia, organ właściwy w sprawach pozwoleń wodnoprawnych nakłada na właściciela tego urządzenia, w drodze decyzji, obowiązek likwidacji urządzenia (art. 190 ust. 13 Prawa wodnego).

Doprowadzi to do naruszenia przez beneficjentów zobowiązania do zapewnienia trwałości operacji w okresie pięciu lat od płatności końcowej, co skutkuje obowiązkiem zwrotu otrzymanych środków w wysokości proporcjonalnej do okresu, w którym nie spełniono wymagań w tym zakresie (art. 71 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006).

Inwestycje w ramach PROW są realizowane na terenach wiejskich, gdzie brak jest systemów kanalizacji zbiorczej i gdzie ich budowa powodowałaby nadmierne koszty.

Na takich terenach należy stosować systemy indywidualne zapewniające ten sam poziom ochrony środowiska, co systemy zbiorcze. Wynika to implementowanej przez Polskę tzw. dyrektywy ściekowej oraz przepisów Prawa wodnego.

Jeżeli na skutek nadmiernych kosztów oraz ograniczeń administracyjnych nie będą stosowane systemy indywidualne (powszechnie funkcjonujące jako przydomowe oczyszczalnie ścieków), to oznacza, że na takich terenach ścieki z gospodarstw domowych w ogóle nie będą oczyszczane. Koszt uzyskania pozwolenia wodnoprawnego stanowi ok. 15% ceny zakupu oczyszczalni spełniającej wymagania programu PROW (koszt takiej oczyszczalni z montażem to ok. 15.000-20.000 zł).

Procedowany obecnie w Sejmie projekt ustawy o szczególnych instrumentach wsparcia w związku z rozprzestrzenieniem się wirusa SARS-CoV-2 (druk sejmowy nr 330) przewiduje zmiany m. in. w ustawie z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Projektowane zmiany przewidują szereg ułatwień dla beneficjentów Programu – wykorzystanie narzędzi teleinformatycznych, możliwość podpisania umowy poza siedzibą podmiotu przyznającego

pomoc, wydłużenie i przywrócenie terminów na składanie wniosków o przyznanie pomocy czy spełnienie warunków do jej uzyskania.

Zmiany te mają na celu uproszczenie procedur i zwiększenie dostępności Programu w obecnej sytuacji gospodarczej. Program, jak wiadomo, kończy się z upływem 2020 r.

Barierą dla skorzystania przez beneficjentów z Programu jest jednak interpretacja przepisów Prawa wodnego przez PGW Wody Polskie, stosowana przez Regionalne Zarządy Gospodarki Wodnej w całej Polsce, która uznaje drenaż czy wylot przydomowej oczyszczalni ścieków za odrębne urządzenie wodne „z uwagi na kształtowanie zasobów wodnych” i wymagające pozwolenia wodnoprawnego.

Zwłaszcza, że wpływ przydomowej oczyszczalni ścieków na stan zasobów wodnych jest znany ww. organom, ponieważ wynika wprost z przepisów ustawowych i wykonawczych, które określają dzienną dopuszczalną ilość odprowadzanych ścieków w ramach zwykłego korzystania z wód poza aglomeracją (do 5 m³ na dobę), wymagany stopień redukcji zanieczyszczeń (*Rozporządzenie Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 12 lipca 2019 r. w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego oraz warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu do wód lub do ziemi ścieków, a także przy odprowadzaniu wód opadowych lub roztopowych do wód lub do urządzeń wodnych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1311)*), wymagane odległości oczyszczalni w zabudowie jednorodzinnej i zagrodowej od granicy działki, ciągu pieszego, studni, linii telekomunikacyjnych, elektrycznych, gazowych, wodociągu, okien i drzwi budynku, drzew.

Nie ulega wątpliwości, że znacznie większy wpływ na kształtowanie zasobów wodnych i stanu wód będzie mieć brak oczyszczania ścieków w ogóle na terenach wiejskich, a nie pojedynczy wylot przydomowej oczyszczalni ścieków, którym odprowadzane są oczyszczone ścieki, spełniające wymagania dotyczące stopnia redukcji zanieczyszczeń.

Wymaganie w takiej sytuacji pozwoleń wodnoprawnych na wykonanie wylotów może skutkować wstrzymaniem montażu przydomowych oczyszczalni ścieków i załamaniem gospodarki wodno-ściekowej na terenach wiejskich, co z kolei może być ocenione jako uchybienie Państwa Polskiego w realizacji obowiązków wynikających z dyrektywy ściekowej. Żaden inny kraj Unii Europejskiej nie wymaga pozwolenia wodnoprawnego na wykonanie wylotu przydomowej oczyszczalni ścieków.

Podobny problem dotyczy także systemów zagospodarowania wody deszczowej, co w połączeniu z brakiem systemów oczyszczania ścieków na terenach wiejskich jest zaprzeczeniem działań, jakie powinny być podejmowane w okresie suszy (retencja – także w skali mikro w gospodarstwach domowych oraz poprawa jakości wód).

Naruszenie zasad prawidłowej gospodarki wodno-ściekowej przekłada się także na sytuację na rynku pracy, powodując zmniejszenie ilości miejsc pracy wśród instalatorów oczyszczalni, osób wykonujących prace budowlane, dostawców.

W obecnej sytuacji gospodarczej w Polsce działania organów państwa powinny sprzyjać zachowaniu miejsc pracy, zapewnieniu zatrudnienia pracownikom oraz utrzymaniu działalności gospodarczej przedsiębiorców.

Z poważaniem

Paweł Gojżewski
Dyrektor Zarządzający

do wiadomości:

PGW Wody Polskie
Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej
Departament Usług Wodnych
ul. Grzybowska 80/82
00-844 Warszawa
sekretariat.ku@wody.gov.pl

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi
Departament Spraw Ziemi
Departament Wspólnej Polityki Rolnej
ul. Wspólna 30
00-930 Warszawa
sekretariat.sz@minrol.gov.pl
sekretariat.wpr@minrol.gov.pl